

Propostes lúdiques per a la didàctica de la terminologia jurídica

Olga Torres Hostench¹
Universitat Autònoma de Barcelona
Olga.torres.hostench@uab.es

1. Introducció

Els estudiants de traducció jurídica estan envoltats de dret. L'organització del seu món està regulada pel conjunt de normes que anomenem "dret": la seva organització familiar, l'habitatge, la feina, els estudis, el consum, etc. Tanmateix, quan arriben a l'assignatura de traducció jurídica, sembla com si molts haguessin viscut d'esquenes al dret. Els dret els sembla un àmbit llunyà, inabastable i restringit als advocats i altres agents de l'àmbit jurídic. En definitiva, un món "que no va amb ells". La majoria d'estudiants no estan familiaritzats amb qüestions jurídiques ni amb la terminologia ni documents jurídics en la seva llengua i cultura materna.

Aquests motius, entre d'altres, podrien explicar en part el rebuig inicial que provoca la traducció jurídica. La traducció jurídica és obligatòria en molts centres i els estudiants no la trien. Ara està més de moda la traducció audiovisual. Quan el primer dia de classe demanem a qui li agradaria dedicar-se a la traducció jurídica, per veure la motivació dels estudiants, ningú no aixeca el braç. A continuació preguntem quants volen dedicar-se a la traducció audiovisual, i potser més de la meitat de la classe aixeca el braç. Llavors els preguntem com pensen traduir sèries com ara l'Ally McBeal, en Perry Mason, etc. sense tenir coneixements de temes jurídics. Desconcert. Un punt a favor de la traducció jurídica. A partir d'aquell moment podem comptar amb un cert interès, si més no, curiositat, per la traducció jurídica fins que sàpiguem el que necessiten per traduir sèries de televisió o *best-sellers* de John Grisham amb rerafons jurídic. Potser exagerem, però sigui com sigui, motivar els estudiants és clau per aconseguir que mostrin un interès en una matèria que abans de començar els sembla feixuga i avorrida.

El rebuig inicial no el podem explicar només per la immaduresa dels estudiants. El cert és que la traducció jurídica també espanta per les conseqüències que pot tenir un error de traducció en instruments legals. És a dir, la traducció jurídica inspira alhora temor i un fort respecte.

Sigui com sigui, ni la por ni l'avorriment són les actituds més adequades per afrontar una assignatura com la traducció jurídica. Des del nostre punt de vista, en un primer contacte amb l'assignatura convindria treballar amb textos que els estudiants puguin dominar per perdre la por i amb materials amens que permetin despertar-los la curiositat per saber més sobre el tema. Més endavant s'avançaria amb la transmissió de coneixements més difícils i l'adquisició d'habilitats traductores més complexes. Amb el trencament de les barreres psicològiques inicials, els estudiants podran activar actituds necessàries per a la traducció jurídica com ara la precisió, la paciència, etc.

2. Objectius

Les activitats que proposem en aquest article tenen com a principal objectiu motivar els estudiants i despertar-los la curiositat per les qüestions relatives a la terminologia jurídica i la traducció jurídica en general. També voldríem dir que són propostes que duren relativament poca estona. És a dir, són breus exercicis distesos que serveixen, entre d'altres coses, per connectar amb els estudiants perquè tinguin un bon record del tema, per fixar coneixements, per descansar una mica i per agafar forces per reprendre altres temes feixucs amb més interès.

¹ Membre de Lextra

3. Destinataris i context

Les propostes lúdiques que presentem en aquest article són adequades per a un primer curs de traducció jurídica, fins i tot per a les primeres classes. Totes les propostes han estat realitzades i avaluades en l'assignatura de tercer curs de Traducció especialitzada anglès-català de la Llicenciatura de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

4. Mostra de propostes

Presentarem quatre tipus d'exercicis sobre terminologia jurídica que tracten problemes diferents. En primer lloc veurem una sèrie de cites i acudits que contenen terminologia jurídica. Aquestes cites permeten presentar terminologia en un context textual agradable per a l'estudiant. En segon lloc proposem un exercici per treballar un dels errors més habituals que cometen els estudiants de traducció jurídica: la identificació incorrecta de la terminologia jurídica. En tercer lloc, proposem un exercici per treballar la polisèmia en traducció jurídica i la creativitat traductora. Per últim, suggerim un exercici per treballar la comprensió escrita de textos d'estil jurídic i veure la importància de les definicions de termes.

4.1. Ús de cites i acudits amb terminologia jurídica

Necessitat identificada:

En els estudiants sense coneixements previs de terminologia jurídica s'havia observat la necessitat de trencar prejudicis sobre la dificultat de la terminologia jurídica. Presentar terminologia jurídica en cites enginyoses o acudits permet prendre els termes com a punt de partida per exposar posteriorment conceptes i sistemes jurídics en un ambient distès i sense bloquejos.

Objectius de l'exercici:

- Motivar els estudiants a llegir i aprofundir més sobre el tema que estudien.
- Presentar terminologia bàsica jurídica i els temes relacionats.
- Desfer prejudicis sobre la traducció jurídica.

Descripció de la realització:

En classes teòriques en les quals es presenten els agents que treballen en àmbits jurídics i els sistemes jurídics es poden integrar cites i acudits sobre els temes que es tracten en la teoria, a mode d'exemple. Les cites i acudits deixen un bon record sobre el tema i la terminologia que contenen es pot comentar, tant des d'un punt de vista lingüístic com extralingüístic. Una variació de l'exercici també seria demanar la traducció de les cites per parelles d'estudiants, per combinar teoria amb pràctica traductora. Aquest exercici també funciona bé el primer dia de classe, per trencar el gel. La terminologia jurídica d'aquests exemples s'emmarca en gèneres que no són jurídics, i això facilita la comprensió del text. La novetat per a l'estudiant és únicament la terminologia jurídica.

Material necessari:

A continuació presentem alguns exemples. Hem marcat en negreta els termes que es poden comentar a classe i poden servir d'excusa per plantejar qüestions relacionades.

Cites i acudits sobre advocats i clients:

Upon seeing an elderly lady for the **drafting of her will**, the **attorney** charged her \$100. She gave him a \$100 bill, not noticing that stuck to it was a second \$100 bill. Immediately, the ethical question arose in the attorney's mind. "Do I tell my partner?" (Rafferty, 1988:23)

"Before I take your case," said the **counselor**, "you'll have to give me a \$50 retainer." "All right, here's the \$50," agreed Nyman, handing over the money.

"Thank you," the lawyer retorted. "This entitles you to two questions!" "What! Fifty dollars for just two questions! Isn't that awfully high?" "Yes, I suppose it is," said the lawyer. "Now what's your second question?" (Wilde, 1982:82)

Its [the work of any criminal law office] object is precisely the same of that of the best office where civil law is practised - that is, to make money of the client. But inasmuch as the client who seeks the aid of a criminal attorney is usually in dread of losing not merely money but liberty, reputation, and perhaps life as well, he is correspondingly ready to pay generously for any real or fancied service on the part of the lawyer. Thus the fees of a criminal practitioner - when the client has any money - are ridiculously high, and he usually gets sooner or later all the client has. (Train, 1924: 76-77)

Cita il·lustrativa sobre la fiscalia:

A prosecuting attorney's success depends very largely upon his ferocity. American practice permits him an extravagance of attack that would land him in jail, and perhaps even in a lunatic asylum, in any other country, and the more passionately he indulges in it the more certain becomes his promotion to higher office, including the judiciary. (Mencken, 1926:169)

Per il·lustrar temes sobre procediments penals:

"Kramer had reached that low point in the life of an assistant district attorney in the Bronx when he is assailed by Doubts. Every year forty thousand people, forty thousand incompetents, dimwits, alcoholics, psychopaths, knockabouts, good souls driven to some terrible terminal anger, and people who could only be described as stone evil, were arrested in the Bronx. Seven thousand of them were indicted and arraigned, and then they entered the maw of the criminal justice system... And to what end? The same stupid, dismal, pathetic, horrifying crimes were committed day in and day out, all the same. What was accomplished by assistant D.A.'s by any of them, through all this relentless stirring of the muck? The Bronx crumbled and decayed a little more, and a little more blood dried in the cracks. (Wolfe, 1987:41)

Per il·lustrar la institució del jurat:

I recall an accident case I tried once for a whole week before the Supreme Court, where, after the judge had finished charging with regard to the respective rights of the plaintiff and defendant, the foreman held up his hand and asked innocently, "Well, Your Honor, which is the plaintiff and which is the defendant?"...

... "You wouldn't believe such people existed. But even if they had brains how on earth can they get at the real facts simply by listening to witnesses?" (Train, 1920:322-23)

4.2. Identificació de la terminologia jurídica

Necessitat identificada:

En la nostra experiència en la docència de traducció jurídica, hem observat un fenomen curiós i alhora ben comprensible. En les traduccions, sovint els estudiants resolen força bé els termes difícils que semblen "molt jurídics" i que no havien vist mai abans. Com més estrany sigui un terme (arcaïsmes com ara *hereinafter* o termes específics de testaments com ara *bequeath*, etc.), més temps dediquen a la recerca i a buscar una bona proposta. Tanmateix, sovint els problemes sorgeixen quan passen de llarg termes comuns que també tenen una accepció jurídica i els estudiants no la identifiquen (p.e., *consideration*, *counsel*, *legislature*, etc.). És a dir, en una primera etapa de l'aprenentatge de la terminologia jurídica, els estudiants identifiquen com a terminologia jurídica els "termes estranys i difícils", mentre que no identifiquen com a termes jurídics els que sembla que pertanyen al llenguatge comú. Així, se'ns planteja la necessitat de mentalitzar els estudiants sobre els perills de no reconèixer la terminologia jurídica.

Objectius de l'exercici:

Conscienciar la importància de reconèixer termes del llenguatge quotidià que tenen accepcions jurídiques. L'objectiu de l'exercici no és aprendre la terminologia jurídica. De fet, abans de fer l'exercici no es donen prou pistes ni context per entendre l'ús dels termes.

Descripció de la realització:

Concretament, en aquest exercici lúdic els estudiants han de relacionar cadascun dels termes que presentem a continuació amb un concepte del llenguatge quotidià (columna de l'esquerra) i un altre del llenguatge jurídic (columna de la dreta). Com veiem, els estudiants no tenen prou context i és un joc gairebé d'atzar amb l'objectiu que reconeguin la polisèmia dels termes del llistat. En la fase de correcció de les correspondències, el docent aporta una definició més completa dels termes i exemples d'ús. La terminologia s'aprèn a la fase de correcció.

Material necessari²:

Llistat de termes polisèmics: ACTION, AGGRAVATION, APPEARANCE, BRIEF, BRING, CONTINUANCE, DISCHARGE, FIND, INFORMATION, MOTION, NOTICE, PARTY, PERSONAL PROPERTY, PLEAD, PRAYER, REAL PROPERTY, SERVICE, STRIKE.

SIGNIFICAT EN L'ÀMBIT QUOTIDIÀ	SIGNIFICAT EN L'ÀMBIT JURÍDIC
1. acció, moviment	1. acció, demanda, procés
2. anunci, avís	2. ajornament
3. pregrària	3. béns mobles
4. servei	4. notificació, entrega
5. moviment	5. esborrar
6. portar	6. denúncia en un tribunal
7. partit, grup, reunió	7. expedient
8. implorar, suplicar	8. fer una al·legació, defensar una causa
9. permanència (oficina, lloc)	9. iniciar una demanda
10. exasperació, irritació	10. agreujant
11. informe, resum	11. declarar un tribunal, fer una resolució
12. informació	12. moció, iniciativa, proposta
13. propietat personal	13. part, persona
14. descarregar	14. compareixença
15. propietat real	15. béns immobles
16. declarar-se en vaga	16. dur a terme
17. aspecte	17. citació, convocatòria
18. trobar	18. súplica, petició, part suplicatòria

Solucions: ACTION (1,1), AGGRAVATION (10,10), APPEARANCE (17,14), BRIEF (11,7), BRING (6,9), CONTINUANCE (9,2), DISCHARGE (14,16), FIND (18,11), INFORMATION (12,6), MOTION (5,12), NOTICE (2,17), PARTY (7,13), PERSONAL PROPERTY (13,3), PLEAD (8,8), PRAYER (3,18), REAL PROPERTY (15,15), SERVICE (4,4), STRIKE (16,5).

4.3. Els paranys de la polisèmia

Necessitat identificada:

² Els termes d'aquest exercici i algunes definicions provenen d'Alcaraz (1994:83).

S'ha observat que als estudiants els costa identificar els termes jurídics quan no semblen termes especialitzats i també els costa triar l'accepció correcta dels diccionaris.

Objectius de l'exercici:

- Veure les conseqüències i els malentesos que poden provocar els termes jurídics polisèmics.
- Estimular la creativitat traductora.

Descripció de la realització:

En els dos exemples presentats hi ha un joc de paraules que provoca un malentès. Cal que els estudiants tradueixin els exemples i conservin el doble sentit del terme, per mantenir el malentès en la versió traduïda. Per motivar més encara els estudiants, es pot dir que s'imaginin que l'exemple prové d'una pel·lícula.

Material necessari:

"I am looking for a **criminal lawyer**... Have you one here?" "Well... we think we have, but we can't prove it on him." (Gilchrist Lawson, 1923: 160-161)

En aquest exemple, la persona que respon interpreta *criminal* en el sentit de "delinquent" per provocar una rialla en el públic.

"Mr. Jones, is your **appearance** this morning pursuant to a deposition notice which I sent to your attorney?"
 "No, this is how I dress when I go to work."

Appearance té dos significats. En el llenguatge comú, *appearance* vol dir "aspecte", mentre que en un sentit jurídic, *appearace* vol dir "compareixença". Així, en l'exemple anterior hi ha un joc de paraules amb el terme *appearace* que provoca un malentès entre els personatges i fa riure els espectadors imaginaris. El Sr. Jones pensa que li pregunten pel seu aspecte quan, en realitat, la persona que fa la pregunta pren *appearance* en el seu sentit jurídic.

4.4. Una imatge, millor que 352 paraules?

Necessitat identificada:

Un altre problema que solen tenir els estudiants de traducció jurídica en un estadi inicial de l'aprenentatge de la terminologia jurídica és la dificultat d'entendre que els termes que s'utilitzen en instruments legals o en textos normatius no es poden traduir per diferents sinònims en un mateix text. És a dir, no s'han d'utilitzar sinònims per "enriquir l'estil" del text. No és estrany, en aquestes primeres fases d'aprenentatge, veure contractes en què el terme "agreement", que es troba definit dins el mateix text i queda molt clar que totes les vegades que s'usa aquest terme en el text té el significat especificat en la definició, es tradueix com a "contracte", "acord", "pacte", etc. en funció dels criteris estilístics del traductor o traductora. En aquests casos, cal advertir els estudiants dels perills de traduir un terme definit en el text, com ara "agreement", per un llistat de sinònims i, per tant, cal que coneguin la importància de les definicions per entendre que un terme que s'ha definit, s'ha de traduir sempre pel mateix terme en la llengua d'arribada per garantir la coherència terminològica i de contingut. Les definicions en documents jurídics són importants perquè estableixen els límits dels valors dels conceptes. Així, en certs documents jurídics, a més dels termes amb valor jurídic pròpiament dit hi ha els termes que tenen un significat concret que s'especifica en cada document jurídic. Les definicions permeten resoldre els malentesos que poden provocar termes ambigus.

Objectius de l'exercici:

- Entendre la importància de les definicions en textos jurídics i dels termes definits.

- Treballar la competència de la comprensió lectora, essencial en la traducció jurídica per entendre exactament què diu el text. L'estil del text de l'exemple és complex i permet treballar també aquesta competència.

Descripció de la realització:

L'exercici lúdic que proposem en aquest cas consisteix a dibuixar en un full la representació gràfica de la definició sobre el terme *buttocks* que hi havia en una proposta de l'Anti-Nudity Ordinance de 2002 del comtat d'Hernando (Florida, EUA). Així doncs, el producte de la traducció no serà un text escrit (la traducció), sinó una traducció "visual" del text original.

Material necessari:

Buttocks: (For a short general description see the last sentence of this subsection.) The area at the rear of the human body (sometimes referred to as the gluteus maximus) which lies between two imaginary straight lines running parallel to the ground when a person is standing, the first or top such line being 1/2 inch below the top of the vertical cleavage of the nates (i.e., the prominence formed by the muscles running from the back of the hip to the back of the leg) and the second or bottom such line being 1/2 inch above the lowest point of the curvature of the fleshy protuberance (sometimes referred to as the gluteal fold), and between two imaginary straight lines, one on each side of the body (the "outside line"), which outside lines are perpendicular to the ground and to the horizontal lines described above and which perpendicular outside lines pass through the outermost point(s) at which each nate meets the outer side of each leg. Notwithstanding the above, Buttocks shall not include the leg, the hamstring muscle below the gluteal fold, the tensor fasciae latae muscle or any of the above-described portion of the human body that is between either (i) the left inside perpendicular line and the left outside perpendicular line or (ii) the right inside perpendicular line and the right outside perpendicular line. For the purpose of the previous sentence the left inside perpendicular line shall be an imaginary straight line of the left side of the anus (i) that is perpendicular to the ground and to the horizontal lines described above and (ii) that is 1/3 of the distance from the anus to the left outside line, and the right inside perpendicular line shall be an imaginary straight line on the right side of the anus (i) that is perpendicular to the ground and to the horizontal lines described above and (ii) that is 1/3 of the distance from the anus to the right outside line. (The above description can generally be described as covering 1/3 of the buttocks centered over the cleavage for the length of the cleavage.)

[Fragment de l'Anti-Nudity Ordinance de 2002 del comtat d'Hernando (Florida, EUA)]

5. Conclusions

Els recursos lúdics per a la didàctica de la terminologia jurídica són útils per a motivar els estudiants, alleugerir les classes denses i provocar un efecte sorpresa en el procés d'aprenentatge dels estudiants. Potser algú podria pensar que no ens hauríem de prendre tantes molèsties en el divertiment dels estudiants perquè la traducció jurídica és una assignatura molt seriosa. Certament ho és. I precisament per això cal que els estudiants l'acceptin de bon grat. A més, no oblidem tampoc aquells que han de tenir una motivació especial per ensenyar terminologia jurídica: els docents. Docents motivats són la millor garantia per a motivació dels estudiants.

Bibliografia

- ALCARAZ, E (1994) El inglés jurídico. Textos y documentos. Barcelona: Ariel
- BOARD OF COUNTY COMMISSIONERS OF HERNANDO COUNTY, FLORIDA (2002) Text of Proposed Anti-Nudity Ordinance.
http://www.nac.oshkosh.net/Local_Issues/Hernando_County/Hernando_Ordinance/hernando_ordinance.html [última consulta el 7 d'abril de 2006]
- GILCHRIST LAWSON ed. (1923) The World's Best Humorous Anecdotes. New York: George H. Doran Company
- GILMAN, M. L (1984) More humor in the court. Viena: National Shorthand Reporters Association. <http://www.cyberslayer.co.uk/jokes/joke0822.html> [última consulta el 29 d'abril de 2006]
- LEDERER, R. "Disorder in the court: a collection of transquips".

- MENCKEN, H. L. (1926) Notes on Democracy. New York: Knopf
- RAFFERTY, M. (1988) Skid Marks. Bolina: Shelter Publications
- TIERSMA, P. (1999) Legal language. Chicago: The University of Chicago Press
- TRAIN, A. (1920) "The Hand is Quicker Than the Eye," in Tutt and Mr. Tutt. New York: Scribner
- TRAIN, A. (1924) The Confessions of Artemas Quibble. New York: Scribner
- WILDE, L. (1982) The Official Lawyers Joke Book . New York: Bantam Books
- WOLFE, T. (1987) The Bonfire of the Vanities. New York: Bantam Books